

Her bir maşgalada we her bir obada ilkinji kömegi etmek üçin lukmançylyk gurallarynyň ýörite toplumu bolmalydyr:

- Maşgalaňyzda, ýönekeý infeksiýalaryň we saglygyň has umumy kynçylyklarynda ilkinji kömegi bermek üçin zerur bolan dermanlardan üpjün edilen öý dermanhanajygy bolmalydyr (sah. 334).
- Her obanyň gündelik kynçylyklara laýyk gelyän düzümlü, şeýle hem güýçli keselli ýagdaý ýa-da iň kyn ýagdaý üçin has doly dermanhanajygy bolmalydyr (Oba dermanhanajygy, sah. 336). Ony – saglyk işgäri, mugallym, ene-ata, dükançy ýa-da jemgyýetiň ynanýan başga bir adamy saklamalydyr. Eger mümkin bolsa, obanyň ähli ýaşajyjlary dermanhanajygyň döredilmegine ýa-da satyn alynmagyna gatnaşmalydyr. Dermanhanajyk üçin köpräk serişde goýmaga mümkinçiligi bar adam köpräk serişde goýmalydyr. Emma satyn alyp biljek we alyp bilmejek islendik adam **dermanhanajygyň hemmeler üçin peýdalydygyna** düşünmeldir.

Indiki sahypalarda siz dermanhanajygyň düzüminiň nämelerden ybarat bolmalydygy baradaky maslahatlar bilen tanşarsyňyz. Siz mätäçlikleriňizi iň gowy derejede, öz ýerli mümkinçilikleriňize laýyklykda kanagatlandyrmak üçin, şol sanawy üýtgedip bilersiňiz. Hatda sanawa soňky häzirki zaman dermanlar girýän-de bolsa, siz oňa kesellere garşy howpsuz we gowy kömek edýän wajyp öý serişdelerini hem goşup bilersiňiz.

Her bir zerur dermanyň mukdary näçeräkkä?

Dermanhanajyga teklipl edilýän, ygtyýarlykda bolmaly dermanlaryň sany iň az mukdardadyr. Käbir ýagdaýlarda diňe bejergini **başlamak** yeterlidir. Kesel adamy keselhana alyp gitmek ýa-da derrew dermanlaryň köp mukdary almak üçin gitmek zerurlygynyň döremegi mümkin.

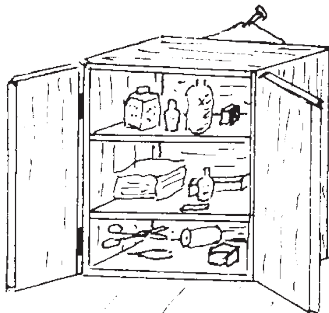
Dermanhanajykda saklanýan dermanlaryň sany, olardan näçe adamynyň peýdalanjakdygyna we dermanlaryň ulanylyşyna görä, olary almak üçin gidilýän aralyga, şeýle hem dermanlaryň bahasyna we olardan näçeräk maşgalanyň ýa-da obanyň peýdalanjakdygyna bagly bolar. Siziň dermanhanajygyňyzdaky käbir dermanlaryň bahasy gymmat bolar, emma garaşylmadyk ýagdaýlar üçin ygtyýaryňda hem yeterlik dermanlaryň bolmagy göwnējaý bolardy.

Bellik: Täze doglanlaryň dermanhanajygy üçin zatlar – göbegeneleriň we eneleriň dogrumdan oň taýyn bolmaly zatlary, sah. 254-255

ÖZ DERMANHANAJYGYŇZYŇ ALADASYNY NÄHILI ETMELI

1. **ÜNS BERIŇ:** Ähli dermanlary çagalaryň elleri ýetmez ýaly ýerde goýuň. Köp mukdardaky islendik derman zäherli bolup biler.
2. **Ähli dermanlaryň gowy bellik edilendigine we ulanyş görkezmeleriniň her bir derman bilen bile saklanýanlygyna göz ýetiriň.** Bu kitabyň göçürmesini dermanhanajyk bilen bile saklaň.
3. **Ähli dermanlary we lukmançylyk esbaplaryny** saçakçylardan we syçanlardan goragly, **arassa, gury we salkyn ýerde saklaň.** Gurallary, hasany (daňylary) we pagtany plastik haltajyklara salyp, goragly saklaň.
4. **Hemişe garaşylmadyk ýagdaý üçin wajyp dermanlary ätiýaçlykda saklaň.** Her gezek ulanylyşyna görä, mümkin boldugyça tiz-tizden ulanylan dermanlaryň öwezini dolup duruň.
5. **Her bir dermanyň möhletiniň dolýan senesini belläp duruň.** Eger dermanyň möhleti geçen bolsa ýa-da ol zaýаланан bolup görünse, ony taşlaň we täzelerini alyň.

Bellik: Käbir dermanlaryň möhleti geçen bolsa, ylaýta-da tetrasiklin howply bolup biler. Emma gury görnüşdäki penisillini (gerdejikileri ýa-da şiresi we sanjym üçin un şekillisini) gury, arassa we salkynrak ýerde saklanýan bolsa, möhleti dolanyndan soň bir ýyllap ulansa bolar. Köne penisillin öz täsiriniň bir bölegini ýitirýär, şonuň üçinem onuň mukdaryny artdyrsa bolar. (ÜNS BERIŇ: Eger penisillin bilen baglylykda bu howpsuz bolsa-da, beýleki dermanlaryň maslahat berilmedik mukdaryny artdyrmak örän howpludyr).

**DERMANLARY ÇAGALARDAN
DAŞRAKDA SAKLAŇ.**

DERMANHANAJYK ÜÇIN ÄTIÝAÇLYKLARY SATYN ALMA

Bu kitapda maslahat berlen dermanlaryň köp bölegini uly şäherleriň dermanhanalaryndan satyn alyp bolar. Eger käbir maşgalalar ýa-da obadaşlar dermanlaryň köp bölegini derrew bilelikde satyn alsalar, onda farmasewtler olary arzan bahadan satyp biler ýa-da dermanlaryň ätiýaçlyklary lomaý söwda arkaly edilyän bolsa, bahalar has pes bolar.

Eger dermanhana siziň isleyän dermanlaryňyzy goýberip bilmeýän bolsa, onda olaryň ýerini tutýanlary satyn alyň. Ýöne olaryň täsirleriniň birmeňzeşdigine göz ýetiriň we mukdarlaryny barlaň.

Dermanlary satyn alanyňyzda, olaryň bahalaryny deňeşdiriň. Hatda dermanlaryň täsirleri birmeňzeş bolsa-da, dermanlaryň käbir görnüşleri has gymmatdyr. Gaty gymmat durýan dermanlaryň täsiri örän pes bolup biler. mümkin bolan ýagdaýda, söwda belligine garamazdan, **dermanlary giňden ýaýran görnüşlerini satyn alyň**. Çünki adaty dermanlar köplenç gaty arzandyr. Käwagtlar siz dermanlaryň köp mukdaryny satyn alyp, puluňyzy tygşytlap bilersiňiz. Mysal üçin, penisilliniň 1 000 000 BIR çüýşeji 500 000 BIR çüýşeje görä gaty gymmat däl. Şonuň üçin uly çüýşeji satyn alyň we ony ikä bölüp ulanyň.

ÖÝ DERMANHANAJYGY

Her bir maşgala şu aşakdaky zatlary öz dermanhanajygynda edinmelidir. Olaryň ätiýaçlyklary oba ýerlerindäki bejeriş üçin ýeterlik bolmalydyr.

Şeýle hem öz dermanhanajygyňyza peýdaly bolan öý serişdelerini hem goşuň.

TOPLUMLAR

Niyetlenilişi	Toplum	Bahasy	Maslahat berilýän sany	Seret sahypa
ÝARALAR WE DERI KESELLERI ÜÇIN				
Sterillenen hasa ýassyjyklary aýratyn ýelimlenen perdejiklerde			20	97,218,263
3-,5- we 8- santimetrlik toplardaky hasa daňylary			her haýsýsyndan 2-den	87
arassa pagta			uly bolmadyk 1 gap	14,72,83,254
ýapyşgyç lenta (ýapysgyç plastyr) ini 3 sm			2 top	85, 218
sabyn, eger mümkin bolsa Proteks kysymly dezinfisirleýän sabyn			1 bölek ýa-da kiçi çüýşejik	371
70%-li spirt ...5%-li ýoduň spirt ergini			1/4 litri	72, 201, 211, 254
garamtyl çüýşede wodorodyň (garylan) öteturşusy			1 kiçi çüýşejik	83, 183, 213
bankada ýa-da týubikde nebit melhemi (Wazelin)			1	91, 97, 141, 199
ak sirke			1 /2 litr	200, 241, 294, 309
kükürt			100 gr.	200, 205, 206, 211
gaýçy (arassa, poslamadyk)			1 jübüti	85, 254, 262
uçlak jupdek (pinset)			1 jübüti	84, 175
GYZGYNY ÖLÇEMEK ÜÇIN: termometrler: agyž üçin göni içege üçin			her haýsýsyndan 1 sanydan	30, 41
ÄTIÝAÇLYKLARY SAKLAMAK ÜÇIN: plastik gaplar			birnäçesi	195, 332

DERMANLAR

Niýetlenilişi	Dermanlaryň esasy atlary	Ýerli ady we bahasy	Maslahat berilýän sany	Seret sahypa
BAKTERIÝA INFEKSIÝASYNA GARŞY:				
1. Penisillin, 1 000 000 BIR			40	351
2. Ko-trimoksazol (Biseptol) (sulfametoksazol, 400 mg trimetoprimom bilen, 80 mg)			100	358
3. Ampisillin, 250 mg kapsulada			24	353
GURÇUKLARA GARŞY: 4. Mebendazol gerdejikleri			100 mg-den 40 gerdejik ýa-da 2 çüýşe	374
GYZDYRMA WE AGYRA GARŞY:				
5. Aspirin, 500 mg gerdejikleri			50	379
6. Parasetamol, 500 mg gerdejikleri			50	380
GAN AZLYGA GARŞY:				
7. Demir (demriň sulfaty), 200 mg. gerdejikleri (gerdejikleriň düzüminde C witamininiň we foliy turşusynyň bolmagy gowudyr). Mysal üçin: globeks, fersinol			100	393
GIJILEWÜGE WE BITLERE GARŞY:				
8. Lindan (benzolyň gamma geksahloridi ýa-da kükürt tozy			20 mg-dan 1 çüýşe	373
GIJILEWÜGE WE GAÝTARMA GARŞY:				
9. Diprazin (Pipolfen) 25 mg gerdejikleri			12	386
DERINIŇ ÝEŇIL INFEKSIÝALARYNA GARŞY:				
10. Benewşe goreçawkanyň (ajylygyň) kiçi çüýşesi ýa-da antibiotik melhemi			1 çüýşe 1 týubik	371
GÖZ INFEKSIÝALARYNA GARŞY:				
11. Antibiotik melhemi			1 týubik	378

OBA DERMANHANAJYGY

Onda Öý dermanhanajygynda sanalyp geçilen ähli predmetler we dermanlar bolmalydyr. Ýöne ol üpjünçilik merkeziniň aralygyna we obanyň ululygyna baglylykda köp mukdarda bolmalydyr. Şeýle hem oba dermanhanajygynda aşakda sanalyp geçilýän ähli zatlar bolmalydyr. Çünki olaryň köpüsi has howply keselleri bejermäge kömek edýär. Siz oz etrabyňyzdaky kesellere laýyklykda sanawy üýtgedip ýa-da oňa goşmaçalar girizip bilersiňiz.

GOŞMAÇA TOPLUMLAR

Niýetlenilişi	Toplum	Bahasy	Sany	Seret sahypa
SANJYMLAR ÜÇIN:	şprisler 5 ml we 2 ml iňňeler 20 mm, 40 mm 60 mm uzynlykda		2 3-6 2-4	65
PEŞEW GÖÝBERIŞ KYNÇYLYGYNDA:	kateter (rezin ýa-da plastik #16)		2	239
SIŇIR DAMARLARYNYŇ SÜÝNMESI ÝA-DA WENALARYŇ GIŇELMEGI	5 we 8 sm inlikdäki elastik (süýnýän) daňylar		3-6	102, 75, 213
NEMI SORUP AÝYRMAK ÜÇIN:	sorujy gap		1-2	84, 255, 262
GULAKLARY BARLAMAK ÜÇIN:	kiçi çyrajyk		1	34, 255, 399

GOŞMAÇA DERMANLAR

Niýetlenilişi	Dermanlaryň esasy atlary	Ýerli ady we bahasy	Maslahat berilýän sany	Seret sahypa
GÜÝÇLI SANJYMLAR ÜÇIN:				
1. Penisillin, 1 000 000 BIR			20-40	352
2. Ampisillin sanjymlar üçin, 500 mg Ampulalar ýa-da streptomisin 1g çüýşe penisillin bilen garmak üçin (eger penisillin örän gymmat bolsa)			20-40 20-40	353 354
3. Tetrasiklin kapsulalary ýa-da 250 mg gerdejikleri			40-80	356
AMÝOBALARYŇ WE LÝAMBLIÝALARYŇ INFEKSIÝASY ÜÇIN:				
4. Metronidazol, 250 mg gerdejikleri			40-80	369
HAPGYRTMA WE BÜRMEK KESELI WE TUTGAÝLAR ÜÇIN:				
5. Fenobarbital 100 mg gerdejikleri			40-80	389

Niýetlenilişi	Dermanlaryň esasy atlary	Ýerli ady we bahasy	Maslahat berilýän sany	Seret sahypa
GÜÝÇLI ALLERGIK TÄSIRLERDE WE DEMGYSMADA:			5-10	385
6. Adrenalin sanjym, 1 ml ampulalary				
DEMGY SMA GARŞY:			20-100	385
7. Efedrin, 15 mg gerdejikleri				
DOGRUMDAN SOŇKY GAN GELMELER ÜÇIN:			6-12	391
8. Metilergometrin, sanjymly 1,0				
GÖZLERIŇ GURAMA KESELI BAR BOLAN ÝERLER ÜÇIN, (kseroflatmiýa):			10-100	392
A vitamini, 100 000 BIR, kapsulalar				
BÜRMEK KESELI BAR BOLAN ÝERLER ÜÇIN:			2-4 çüýşe	389
Bürmege garşy antitoksin 50 000 BIR. (eger mümkin bolsa liofil görnüşi)				
ÝYLAN ÝA-DA IÇYAN ÇAKMA KYNÇYLYKLARY ÜÇIN:			2-6	388
Ýörite zähersizlendirme				
GYZZYRMA KESELI ÜÇIN:			50-200	365
Hlorohin 150 mg gerdejikleri esaslandyryjy bilen (ýa-da siziň ýeriňiz üçin başga bir derman bilen)				
WAGTY ÝETMÄN DOGLAN ÇAGALARDAKY GAN AKMANYŇ ÖŇÜNİ ALMAK ÜÇIN:			3-6	394
K vitamini , sanjym, 1 ml				

ÖTÜŞEN KESELLERE GARŞY DERMANLAR

Belki, Oba dermanhanajygynda inçekesel, heýwere ýa-da şistosomoz ýaly ötüşen kesellere garşy derman saklamak göwnejaý bolardy. Adamda bu keselleriň bardygyna ynamly bolmak üçin, saglyk merkezlerinde aýratyn barlaglar geçirmek zerurdyr. Adatça şol ýerlerde keselliler özlerine gerek bolan dermanlary alyp bilerler. Oba dermanhanajyklaryna bu dermanlary girizmek, ýerli ýagdaýa we jogapkär adamyň lukmançylyk bilmine baglydyr.

SANJYMLAR / WAKSINALAR

Sanjymlar Oba dermanhanajyklaryna girizilen däldir, çünki olar Saglyk bölümi tarapyndan üpjün edilýändir. Emma ähli çagalaryň belleninilen möhletde dürli sanjymlyryny alandygyna uly üns bermek gerekdir (sah.147). Eger sanjym üçin serişdeleri doňduryp saklamaga mümkinçilik bar bolsa, onda sanjym dermanlary - esasan hem KDS, ysmaz we gyzamyga garşy - obanyň saglyga degişli zatlarynyň bir bölegi bolmalydyr.

OBA DERMANHANAÇYLARYNA (FARMASEWTLERINE) ÝÜZLENME

Gadyrly dost,

Eger siz oz dükanyňyzda derman satýan bolsaňyz, oba adamlary satyn alýan dermanlaryny haçan we nähili ýagdaýda ulanmalydygyny sorap bilerler. Siz adamlaryň saglyk baradaky bilimlerine we saglygyna ähmiýetli täsir edip bilersiňiz.

Bu kitap size anyk maslahatlary bermäge we alyjylaryňyzyň özlerine zerur bolan dermanlaryny alýandygyna ynanýrmaga kömek edip biler.

Belli bolşy ýaly, adamlar özlerine täsir etmejek dermanlara az pul harçlaýar. Emma siz şeýle adamlara olaryň saglygynyň nämelere mätäçdigini we öz pullaryny has payhasly harçlamalydygyny anyk düşündirip bilersiňiz. Mysal üçin:

- Eger adam üsgülewüğe garşy derman şiresini, ýgy-ýgydan bolýan içgeçmä garşy Kaopektaty, ýönekeý gan azlyk üçin Witamin 12-ni, siňir damarlarynyň agyrysy ýa-da çekilmesi üçin penisillini ýa-da sowuklama üçin tetrasiklini sorasa, bu dermanlaryň hökmän dældigini we bejerginiň ýerine zyýan ýetirip boljagyny oňa düşündiriň. Olaryň deregine nämeleri edip boljakdygyny onuň bilen maslahatlaşyň.
- Eger kimdir biri saglygy berklendiriji vitaminleri satyn almak islese, ona ýumurtga, miwe we gök önümleri almagy maslahat beriň. Oňa puluňa görä, iýmitlerde vitaminleriň köplügini we iýmit ýokumlylygynyň barlygyny düşündiriň.
- Eger adam dermanlaryň gerdejik görnüşiniň bar bolan mahalynda sanjym üçin derman sorasa, oňa gerdejikleriň peýdalydygyny we howpsuzdygyny aýdyň.
- Eger kimdir-biri gyzgyny düşürmek üçin, “sowuklandyryjy” gerdejikleri ýa-da aspiriniň başga bir “gymmat görnüşini” satyn almak islese, oňa gerdejiklerdäki adaty aspirini (ýa-da parasetamoly) satyn almagy we köp mukdardaky suwuklyk bilen içmegi maslahat beriň.

Eger siz bu kitapda özüňize zerur bolan maglumatlary tapan bolsaňyz, onda size olar barada adamlara gürrüň bermek ýa-da adamlar bilen bilelikde bu kitaby okamak ýeňil düşer. Ilki bilen diňe peýdaly dermanlary satyň. Siziň dermanlar we serişdeler baradaky berjek gürrüňleriňiziň jemi Öý we Oba dermanhanalary bölümlerinde, şeýle-de siziň ýaşaýan ýerleňizdäki ýaýran kesellere degişli başga wajyp dermanlaryň içinde berlendir. Öz dermanhanaňyzy gymmat bolmadyk esasy harytlar ýa-da, iň bolmanda, ýokary hilli gymmat bahaly dermanlar bilen üpjün etmäge çalşyň. Hiç haçan ulanyş möhleti geçen dermanlary satmaň, çünki olar howply ýa-da peýdasyz bolup biler.

Siziň gürrüňleriňiz adamlaryň öz şahsy saglygy barada alada etmegini öwrenmäge kömek eder. Eger siz adamlaryň dermanlary akylyly-başly ulanmagyna kömek etmek isleýän bolsaňyz, onda islendik alyjynyň dermanlary dogry ulanyşy we mukdaryny, şeýle-de olaryň ulanyş howplulygyny we seresaplylyk çärelerini bilýändigine ynamly boluň. Şeýle etmek bilen siz öz ýaşaýan jemgyýetiňize uly hyzmat edersiňiz.

Üstünlikler hemraňyz bolsun!

David Werner